

ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД – ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Рейнська Вікторія

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та фінансів,
Приватний вищий навчальний заклад
«Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'ячука»
м. Рівне, Україна*

Повномасштабна війна, яка триває на території України з 2022 року, суттєво трансформувала всі складові фінансової системи держави. Військові дії, руйнування інфраструктури, зменшення податкових надходжень, інфляційні коливання, відтік капіталу та зниження інвестиційної активності створили комплекс системних ризиків для фінансової стабільності. Збереження життєздатності фінансової системи в умовах війни стало одним із головних завдань державної політики [1].

Дослідження фінансової стабільності України у воєнний період проводять фахівці Національного банку України, Міністерства фінансів, Міжнародного валютного фонду (МВФ), Світового банку та інших організацій. У своїх звітах вони наголошують на потребі структурної перебудови фіскальної системи, зміцнення банківського сектору й раціоналізації державних видатків [2; 3]. Наукові публікації також висвітлюють роль міжнародної фінансової підтримки, яка стала ключовим фактором стабільності економіки під час війни [4].

Метою дослідження є аналіз основних тенденцій функціонування фінансової системи України у воєнний період, виявлення її вразливих ланок та визначення стратегічних напрямів зміцнення фінансової стабільності.

За даними МВФ, у 2022 році реальний ВВП України скоротився приблизно на 29%, що стало найглибшою рецесією в історії держави. У 2023 році спостерігалось часткове відновлення економічної активності на рівні 5%, тоді як прогноз на 2025 рік становить близько 2% з урахуванням триваючих ризиків безпеки [1]. Основними драйверами відновлення залишаються аграрний сектор, IT-індустрія та сфера оборонних закупівель.

Позитивним чинником є відновлення внутрішнього попиту в безпечних регіонах та поступове розширення логістичних маршрутів. Водночас воєнні дії залишаються основним стримуючим фактором економічного зростання.

Інфляційні процеси є одним із найсерйозніших викликів. У 2022 році інфляція досягла понад 26%, у 2023 році – 12,8%, а у 2025 році очікується її зниження до однознакового рівня за умов стабільного валютного ринку [2].

НБУ зберігає жорстку монетарну політику – ключова облікова ставка становить 15,5%, що дозволяє утримувати інфляційні очікування в межах прогнозу [3].

Завдяки політиці таргетування інфляції та контрольованих валютних інтервенцій вдалося уникнути девальваційного шоку. Водночас високі процентні ставки обмежують кредитну активність бізнесу та підвищують вартість державних запозичень.

Війна призвела до істотного розширення фіскального дефіциту. У 2024 році дефіцит державного бюджету перевищив 18% ВВП [4]. Понад 60% усіх видатків спрямовується на сектор оборони та безпеки, тоді як соціальні програми фінансуються переважно за рахунок зовнішніх грантів.

Основними джерелами покриття дефіциту є міжнародна допомога (США, ЄС, Канада, Японія, МВФ) і внутрішні державні облігації. Внутрішні запозичення підтримуються попитом з боку банківського сектору, однак створюють ризики «витіснення» приватного кредитування [5].

Державний борг України зріс до понад 88% ВВП, причому понад половину становлять зовнішні зобов'язання. З метою запобігання борговій кризі МВФ і партнери погодилися на реструктуризацію частини зобов'язань до 2027 року [6].

Банківська система України демонструє відносну стійкість попри воєнні умови. За даними НБУ, середній рівень адекватності регулятивного капіталу у 2024 році становив близько 17%, що перевищує нормативне значення [7]. Депозитна база населення поступово відновлюється завдяки довірі до державних банків, які зберегли ліквідність і продовжують обслуговування клієнтів у всіх регіонах.

Водночас частка непрацюючих кредитів (NPL) залишається високою – понад 35%, що свідчить про значні кредитні ризики. Для пом'якшення наслідків уряд реалізує програми портфельних гарантій, що забезпечують компенсацію втрат банкам у разі дефолту позичальників [8].

Національний банк України зберігає контрольований валютний курс, який використовується як якір стабільності. З 2022 року курс гривні було поступово вирівняно до 39 грн/дол. США, а валютні інтервенції допомогли уникнути різких стрибків [9].

Рівень міжнародних резервів на початку 2025 року перевищив 42 млрд дол. США – історично найвищий показник, досягнутий завдяки міжнародним грантам і кредитам. Цей буфер дозволяє фінансувати критичний імпорт і підтримувати валютну стабільність навіть за умов воєнних ризиків [10].

Фінансова підтримка міжнародних партнерів стала фундаментом виживання економіки. У 2024 році Україна отримала понад 43 млрд дол. США зовнішнього фінансування, з яких близько половини – гранти, а решта – кредити на пільгових умовах [11].

Європейський Союз ухвалив програму Ukraine Facility на суму 50 млрд євро, яка передбачає довгострокову підтримку бюджетної стабільності та реформ. МВФ у червні 2025 року схвалив черговий перегляд програми розширеного фінансування (EFF) на суму 15,6 млрд дол. [12].

Зовнішня підтримка сприяє покриттю фіскального дефіциту, фінансуванню соціальних виплат і стабілізації валютного курсу, але водночас формує залежність від донорів і вимагає дотримання умов прозорості та макрофінансової дисципліни.

Серед основних ризиків функціонування фінансової системи України у воєнний період можна виділити:

1. Фіскальну залежність від зовнішнього фінансування, що створює ризики у разі затримки міжнародної допомоги [4; 11];

2. Інфляційний тиск, обумовлений структурним дефіцитом бюджету та збільшенням грошової маси [3];

3. Кредитні ризики банківського сектору, зумовлені воєнними втратами активів [7];

4. Валютні коливання, які залежать від обсягів інтервенцій і стану резервів [9];

5. Довгострокові потреби у фінансуванні відбудови, що за оцінками Світового банку перевищують 486 млрд дол. [10].

Стабілізація фінансової системи України можлива за умови реалізації таких напрямів державної політики:

- забезпечення прозорого фіскального менеджменту та оптимізації державних видатків;

- диверсифікації джерел фінансування – активізація внутрішнього ринку капіталу, залучення приватних інвестицій та діаспорних облігацій;

- гнучкого управління монетарною політикою, що дозволить поступово знижувати ключову ставку після стабілізації інфляції;

- підвищення фінансової інклюзії та розширення програм кредитування малого бізнесу;

- запровадження цифрових фінансових інструментів, включно з е-гривнею, як елементом модернізації платіжної системи [13].

Фінансова система України у воєнний період довела свою здатність адаптуватися до надзвичайних умов. Попри глибоку рецесію, банківська система зберегла стабільність, валютний ринок – керованість, а бюджетна політика – послідовність у фінансуванні оборонних і соціальних потреб. Водночас ключовими викликами залишаються фіскальна залежність від

зовнішньої допомоги, боргове навантаження та потреба у структурній перебудові економіки.

Для забезпечення довгострокової фінансової стабільності необхідно продовжити інтеграцію до європейського фінансового простору, посилити ефективність управління державними фінансами, стимулювати внутрішні інвестиції та зберігати довіру до національної валюти. Тільки за умов синергії фіскальної, монетарної та структурної політик можливе відновлення стійкої економіки після завершення війни.

ЛІТЕРАТУРА

1. International Monetary Fund. *Ukraine – Country Overview and Projections*. Washington, D.C., 2025.
2. National Bank of Ukraine. *Inflation Report, January 2025*. Київ: НБУ, 2025.
3. National Bank of Ukraine. *Monetary Policy Guidelines for 2025*. Київ: НБУ, 2025.
4. Ministry of Finance of Ukraine. *Annual Report on State Budget Execution 2024*. Київ, 2025.
5. IMF Press Release: *Ukraine – Eighth Review under the Extended Arrangement*. June 2025.
6. World Bank. *Ukraine Public Finance Review 2024*. Washington, D.C., 2024.
7. National Bank of Ukraine. *Banking Sector Review*. Київ: НБУ, February 2025.
8. Financial Stability Report. National Bank of Ukraine, June 2025.
9. National Bank of Ukraine. *Exchange Rate Policy and Foreign Exchange Market Developments*. Київ, 2025.
10. World Bank. *Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3)*. Washington, 2024.
11. European Commission. *Ukraine Facility Regulation (EU) 2024/368*. Brussels, 2024.
12. IMF. *Ukraine: Extended Fund Facility Review Document*. Washington, 2025.
13. National Bank of Ukraine. *Digital Hryvnia Pilot Program Report*. Київ, 2024.